

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์

ทะเบียนเลขที่ สข 50100021

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติ
ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร
ราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ คำขอเลขที่
50100036 ทะเบียนเลขที่ สข 50100021 ซึ่งมีรายการทางทะเบียน ตามบัญชีแนบท้าย
ประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน 2550

ประกาศ ณ วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2550

(นางพวงรัตน์ อัสวพิศิษฐ์)

อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

๗๔/๕๐

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์

- (1) เลขที่คำขอ 50100036 ทะเบียนเลขที่ สช 50100021
- (2) วันที่ยื่นคำขอ 16 พฤษภาคม 2550 วันที่ขึ้นทะเบียน 16 พฤษภาคม 2550
- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน จังหวัดกาฬสินธุ์
ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

(4) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติ หรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ (PRAWA KALASIN THAI SILK) หมายถึง ผ้าไหมที่ทอประดิษฐ์ลวดลายด้วยการขีดและการจก ใช้เส้นไหมดีเกลียวเป็นทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง รวมทั้งมีเส้นไหมเพิ่มพิเศษในการทำให้เกิดลวดลายตามกรรมวิธีที่ปราณีตของชาวผู้ไทยที่เป็นมรดกทางหัตถกรรมที่ถ่ายทอดสืบกันมา

ลักษณะของสินค้า

(1) ประเภทของผ้า

- ผ้าสไบ หรือผ้าคลุมไหล่ มีความกว้างระหว่าง 27 – 75 เซนติเมตร ความยาวไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร โดยทอส่วนลวดลายตลอดทั้งผืนและมีชายครุยทั้งสองด้าน
- ผ้าผืนหรือผ้าชิ้น มีความกว้างระหว่าง 62 - 90 นิ้ว ความยาวไม่น้อยกว่า 5.00 เมตร โดยทอส่วนลวดลายไม่น้อยกว่า 2 เมตร

(2) ลักษณะทางกายภาพ

- ผ้าไหมที่ทอประดิษฐ์ลวดลายด้วยการขีดและการจก ลายผ้า มี 3 ลักษณะคือ ลายล่ง ลายจกหรือลายหยอด และ ลายเกาะ
- เส้นไหมยืน เป็นไหมควบ 8 เส้นไหมพุ่ง เป็นไหมควบ 6

(5) กระบวนการผลิต

เส้นไหม

(1) กระบวนการผลิตเส้นไหมเองในพื้นที่

- (1.1) การปลูกหม่อน การดูแลรักษา และการเก็บใบหม่อน ให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการ
- (1.2) การเลี้ยงไหม
 - พันธุ์ไหม ใช้ พันธุ์ไทย พันธุ์ไทยลูกผสม หรือพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศที่เหมาะสมกับพื้นที่
 - เลี้ยงตามหลักวิชาการเลี้ยงไหมที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมทั้งการเก็บรังไหมต้องปฏิบัติตามหลักวิชาการ
- (1.3) การสาวไหม
 - ใช้วิธีการสาวมือหรือการสาวด้วยเครื่อง ปริมาณรังไหมที่สาวขึ้นอยู่กับขนาดเส้นไหมที่ต้องการใช้
- (1.4) สีย้อมเส้นไหม
 - สีธรรมชาติ ได้จากพันธุ์พืชธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือ สีเคมี

(2) กรณีซื้อเส้นไหมนอกพื้นที่

- (2.1) คัดเลือกเส้นไหมให้ได้ขนาดมาตรฐานตามลักษณะของเส้นไหมยืน และเส้นไหมพุ่ง
- (2.2) ต้องเป็นเส้นไหมที่ผลิตในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศไทยเท่านั้น

ผ้าไหม

(1) การเตรียมอุปกรณ์

- (1.1) หูกทอผ้า โครงสร้างทำจากไม้เนื้อแข็งมาประกอบเข้าเป็นโครงสี่เหลี่ยม มีความแข็งแรงพอรับน้ำหนักคนทอผ้าได้ และส่วนประกอบอื่นของหูกทอผ้า คือ เขาลายหรือตะกอล แปรงหรือหูก ไม้เก็บขิด ไม้ขิด ไม้ค้ำขิด หลอดและกระสวยหลอด ไม้เหยียบหูก ไม้หาบหูก ไม้ทำลายขิด ไม้กำฟืมหรือไม้ม้วนผ้า
- (1.2) เขหรือเหหรือตะกอล เป็นอุปกรณ์ทำจากเส้นด้ายที่ถักขึ้นเพื่อใช้กันไม่ให้เส้นไหมที่ผูกไว้กับหูกทอผ้าเลื่อนไปมา เขาแต่ละอันใช้เก็บเส้นไหมไว้เขาละเส้น
- (1.3) ฟืม เป็นกรอบสี่เหลี่ยมมีพื้นหลายซี่คล้ายหวี
- (1.4) ผ้าแซว เป็นผ้าทอพื้นสีขาวหรือสีนวล ทอเป็นลวดลายต่างๆ เต็มผืนผ้า ถือเป็นแม่แบบลายที่ผู้ทอได้รับมรดกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

(2) การเตรียมเส้นไหมและการทอ

- (2.1) นำเส้นไหมที่ผ่านการย้อมสีแล้วมาทำการสีบหูก และ กรอไหมใส่หลอดให้พร้อม เพื่อสะดวกในการใช้
- (2.2) เก็บลาย โดยใช้ไม้ลายขิดสานเป็นลายไว้ที่เขาลาย ตามลวดลายที่ต้องการ
- (2.3) เริ่มการทอโดย นำเส้นไหมจากหลอดมาใส่กระสวย และเหยียบไม้เหยียบหูกเพื่อแยกเส้นไหมที่หูกขึ้นลงเป็นจังหวะ เพื่อให้สอดกระสวยเข้าไปได้ ใช้กระสวยผ่านเส้นไหมมาทางซ้าย ไปทางขวา โดยทำสลับกันไปเรื่อยๆ และใช้ฟืมเป็นตัวกระทบเส้นไหมให้แน่นในแต่ละครั้ง
- (2.4) ในการทำแต่ละครั้งจะมีการจกหรือเก็บลายไปด้วย ซึ่งต้องเก็บลายไปตลอดการทอ ในส่วนที่จะใส่ลาย โดยการขิด ซึ่งเป็นกรรมวิธีทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยการใส่ตะกอลหรือเขาลาย และการจก ซึ่งเป็นกรรมวิธีการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยเพิ่มเส้นไหมพุ่งพิเศษสอดขึ้นมา โดยใช้นิ้วก้อยเกี่ยวเกาะเส้นไหมที่ละเส้น สอดสลับเพื่อให้เกิดลวดลายตามต้องการ
- (2.5) การจัดวางลายบนผืนผ้า ส่วนใหญ่จะวางโครงสร้างที่ประกอบด้วย ลายใหญ่หรือลายหลัก ลายเล็กหรือลายคั่น ลายเชิงผ้า และชายครุย
- (2.6) ใช้เทคนิคการทอจากด้านหลัง เพื่อเก็บลายง่ายและสะดวกในการผูกปมเส้นไหมสลับสีให้แน่นไม่หลุดลุ่ย

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ มีเขื่อนลำปาว ลำห้วยสังเคียบ ลำห้วยสมอทบ ลำห้วยยง และลำน้ำปาว ภูมิอากาศหนาวเย็น ฤดูฝนมีฝนตกมาก ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม งานหัตถกรรมที่สำคัญคือการทอผ้า แพร้ว ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมี 2 ลักษณะ คือ ภาษาพื้นเมืองไทย-อีสาน และภาษาผู้ไทย

ประวัติความเป็นมา

ผ้าแพร้ว เป็นชื่อเฉพาะที่เรียกผ้าชนิดหนึ่ง ที่ใช้สำหรับคลุมไหล่หรือหมสไบเฉียงของชาวผู้ไทย ซึ่งใช้ในงานเทศกาล บุญประเพณี หรืองานสำคัญอื่นๆ เป็นผ้าที่ทอด้วยมือ แพร หมายถึง ผ้า ราว หมายถึง ความยาวของผ้า 1 ราว คำว่า แพร้ว จึงมีความหมายว่า ผ้าที่มีความยาวประมาณ 1 ราว

ชาวไทย เป็นชนกลุ่มที่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่แถบเทือกเขา
ภูพาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นส่วนใหญ่ โดยยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย
และการทอผ้าไว้ ผู้หญิงจะถูกฝึกทอผ้าแพรวาตั้งแต่อายุ 9 -15 ปี ชาวไทยที่ทอผ้าแพรวาสส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้านโพ
อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีภูมิปัญญาในการทอผ้าไหมด้วยการเก็บลายหรือเก็บขีดแบบจกที่มีลวดลายโดดเด่น
ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเลือกใช้เส้นไหมน้อยหรือไหมยอดที่มี
ความเลื่อมมัน ผ้าไหมแพรวา ถือเป็นของล้ำค่า และมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยจังหวัดกาฬสินธุ์อย่าง
แท้จริง ดังคำขวัญจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ว่า “ฟ้าแดดสงยาง โปงลางเลิศล้ำ วัฒนธรรมผู้ไทย ผ้าไหมแพรวา ผาเสวยภูพาน
มหาธารลำปาว ไดโนเสาร์สัตว์โลกล้านปี”

เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2520 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยือนพสกนิกรในอำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ทอดพระเนตรเห็นชาวไทยแต่งชุดพื้นเมืองหม่มสไบเฉียงแพรวาสีแดง ด้วยสายพระเนตร
ที่ยาวไกลได้ทรงพระราชทานเส้นไหมให้แก่ชาวบ้านโพเพื่อทอผ้าแพรวาถวาย และโปรดรับงานทอผ้าแพรวาของ
ชาวไทยอำเภอดำม่วงเข้าไว้ในโครงการศิลปาชีพ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ทรงพัฒนาการทอผ้าไหมแพรวาและ ทำให้ผ้า
แพรวาเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตของการผลิตผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ อยู่ในพื้นที่อำเภอดำม่วง อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสว่างแดนดิน และกิ่งอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดกาฬสินธุ์ รายละเอียดตามแผนที่

(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

(1) ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ ต้องมีการผลิตในพื้นที่อำเภอดำม่วง อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสว่างแดนดิน และกิ่งอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดกาฬสินธุ์

(2) กระบวนการผลิตจะต้องได้ผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต รวมทั้งต้องมีเอกสาร
กำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(9) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิต ในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
- (2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต และผู้จำหน่าย ที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์
- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์

แผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์

พื้นที่ผลิตผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ อยู่ในอำเภอก้ามวง อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสว่างแดนดิน และ
กิ่งอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดกาฬสินธุ์